

PODNIK A ETIKA

Podnikanie a obchodnú činnosť prevažne chápeme ako čisto odbornú činnosť, v ktorej sa presadí najsilnejší, najefektívnejší a najkvalitnejší. O obchode rozmýšľame ako o činnosti, ktorá je absolútne slobodná, neovplyvnená náboženstvom, politikou..., je upravená len zákonnými normami. Je to skutočne tak? O týchto problémoch sa diskutovalo na pracovnom seminári 12. júla 1996, ktorý zorganizovala akciová spoločnosť Slovnaft v spolupráci so Slovenským filozofickým združením. Seminár odborne viedol profesor Robert C. Solomon z Texaskej univerzity v Austine. Pozornosť sa sústredila predovšetkým na problém, či je nutná etika v podnikaní, a ak áno, o aký typ etiky by malo ísť.

Firmy podobne ako jednotlivci musia v spoločnosti tak či onak kooperovať. Obchod je sociálna prax, ktorá nie je až taká slobodná, ako sa na prvý pohľad zdá. Je limitovaná kultúrou vlastnej krajiny, ktorá má svoje pravidlá, zvyky, zákony. Medzi zainteresovanými na podnikaní existuje určitý súbor očakávaní, že obchodný partner sa v jednaní a pri uskutočňovaní obchodných transakcií bude správať korektne. Zabezpečí túto korektnosť v správaní zákon? Zákon predstavuje len východiskovú bázu pravidiel pre správanie sa firmy na trhu. Nemorálne správanie nemusí byť ešte v rozpore so zákonom. Zákon tiež nič nehovorí o riešení morálnych dilem. Mnohé obchodné praktiky sa musia často riešiť skôr priamo v praxi a len dodatočne sa vypracujú zákonné pravidlá. Súbor očakávaní všetkých zainteresovaných na podnikaní – výrobcu, obchodníka, zákazníka, dodávateľa, ale aj zamestnancov a všetkých menších firiem závislých od firmy (tzv. podielnikov na podnikaní), musí zohľadňovať podľa profesora R. C. Solomona práve etika podnikania.

Čo je vlastne etika podnikania? Je to súhrn nejakých abstraktných mravných noriem a schém kladúcich obmedzenia v podnikaní? V súvislosti s etikou bežne rozmýšľame o tom, čo nie je dovolené. Potom sa etika ako obmedzenia a obchod ako slobodná činnosť dostávajú do protirečenia. Etika podnikania podľa profesora Solomona – to nie sú formálne obmedzenia, ale sú to princípy, ktoré je treba dodržiavať, aby sme vôbec mohli prakticky konať. Etika podnikania v jeho chápaní nie je niečo cudzie a vzdialené od podnikania a obchodu, nie je to čosi zoslané zhora, ale je to korektné správanie aktérov podnikania v spoločnosti. Etika v podnikaní – to teda nie sú etické štandardy, ktoré treba rešpektovať, je to skôr otázka, ako urobiť podnikanie úspešným. Etika v podnikaní teda zdôrazňuje podmienky pre korektný obchod.

V ďalšej časti seminára sa pozornosť sústredila na problém špecifik etiky podnikania vo vzťahu k histórii a kultúre vlastnej krajiny, na problém imidžu firmy tak v lokálnom, ako aj medzinárodnom kontexte, na problém morálnych dilem. Značná pozornosť sa venovala problémom rozhodovania v prípade morálnych dilem a zodpovedného konania.

Téma seminára, ktorá spočiatku možno vyvolávala pochybnosti o tom, či môže osloviť dve také rozdielne strany – teoretikov z oblasti filozofie a obchodný manažment renomovanej slovenskej firmy – sa ukázala ako veľmi zaujímavá pre obidve strany. Poskytla mnoho podnetov pre rozvíjanie podnikateľskej etiky v teoretickej rovine, ako aj pre priame uplatnenie mnohých myšlienok a postrehov z prednášky v praktickom rozhodovaní firmy.

Zuzana Palovičová

PhDr. Zuzana Palovičová, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA O KÁROLYOVI BÖHMOVI

V dňoch 17. až 19. októbra 1996 sa uskutočnila konferencia o diele u nás málo známeho filozofa Károlya Böhma. Miestom tohto podujatia bola Univerzita Babes-Bolyai v Kluži (Cluj-Napoca) v Rumunsku.

Böhm (1846-1911) sa narodil v Banskej Bystrici, kde je aj pochovaný. Teológiu začal študovať v Bratislave, pokračoval v Göttingene a Tübingene. Od r. 1870 do r. 1873 prednášal filozofiu na evanjelickom lýceu v Bratislave. Potom do roku 1896 pôsobil na evanjelickom vyššom gymnáziu v Budapešti. Vtedy ho vymenovali za profesora filozofie na univerzite v Kolozsvári (dnešné Cluj-Napoca). Bol aj členom Maďarskej akadémie vied.

Maďarská filozofická historiografia vyzdvihuje najmä dve Böhmove iniciatívy: jednak to, že vytvoril prvý ucelený filozofický systém v dejinách maďarskej filozofie, a jednak to, že tento systém sa zakladá na axiológii, s ktorou vystúpil už vo svojej inauguračnej reči (*Funkcia a základné problémy teórie hodnôt*, 1900). Jeho šesťzväzkové hlavné dielo *Človek a jeho svet* obsahuje dialektiku, filozofiu ducha, axiológiu, teóriu logickej hodnoty, teóriu etickej hodnoty a teóriu estetickéj hodnoty. Vo svojom myslení vychádzal najmä z Kanta, Fichteho, Comta, ale aj zo súdobých filozofov: Lotzeho a Liebmannu.

Rámec konferencie tvorili tri výročia: 150 rokov od Böhmovho narodenia, 100 rokov od jeho príchodu do Kolozsváru a 90 rokov od vydania *Axiológie*. Hlavný referát predniesol Endre Kiss (ELTE, Budapešť), ktorý sa zaoberal filozofickým vývojom mladého Böhma. Analyzoval vplyv Kanta, Herbarta a Lotzeho, ale najmä recepciu Reinholdovho myslenia jednak v ranom období, jednak po jeho návrate z Nemecka. József Hajós (Cluj) hovoril o filozofoch v Sedmohradsku na prelome storočia; Éva Novák-Kiss (Szeged) o tzv. kolozsvárskej škole; Béla Mester (Budapešť) o otáznikoch okolo statusu tzv. národ-